

บทที่ 1

บทนำ

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

กฎหมายละเมิดนั้นเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายในการเยียวยาความเสียหายของผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดของบุคคลอื่น ดังที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ความว่า “ผู้ใด จงใจ หรือ ประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหาย ถึงแก่ชีวิต ก็ดี แก่ร่างกาย ก็ดี อนามัย ก็ดี เสรีภาพ ก็ดี ทรัพย์สิน หรือ สิทธิ อย่างหนึ่งอย่างใด ก็ดี ท่านว่า ผู้นั้น ทำละเมิด จำต้องใช้ ค่าสินไหมทดแทน เพื่อการนั้น” หลักเกณฑ์ในการที่จะให้บุคคลได้รับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น คือ ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นต้องเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลนั้นด้วย ในคดีละเมิดนั้นหากว่าโจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายที่โจทก์ได้รับนั้นเป็นผลมาจากการกระทำของจำเลยแล้ว จำเลยก็ไม่ต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับโจทก์ ดังนั้นการที่จะพิสูจน์ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายนั้นเป็นผลมาจากการกระทำของผู้ทำให้เกิดความเสียหายจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก ซึ่งหลักที่นำมาใช้ในการพิสูจน์นี้เรียกว่า หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (Causation)

หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนั้น แท้จริงแล้วเป็นแนวคิดทางตรรกศาสตร์ซึ่งว่าด้วยความเป็นเหตุเป็นผล โดยหลักแล้วเมื่อเกิดเหตุละเมิดขึ้น ผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำละเมิดนั้นจะมาฟ้องผู้ทำละเมิดเป็นคดีละเมิดเพื่อเรียกร้องให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายนั้น โดยหลักแล้วก่อนที่จะศาลจะสามารถตัดสินให้โจทก์ในคดีละเมิดได้รับค่าสินไหมทดแทนนั้น ต้องพิสูจน์เสียก่อนว่าความเสียหายที่โจทก์ได้รับนั้นเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นมาจากการกระทำของจำเลยหรือไม่ เพราะหากความเสียหายนั้นไม่ได้เป็นความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของจำเลยในคดีละเมิดแล้ว โจทก์ในคดีละเมิดก็ไม่มีสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมจากจำเลยนั่นเอง ซึ่งการจะพิสูจน์ว่าความเสียหายนั้นเกิดขึ้นจากการกระทำของผู้ทำละเมิดหรือไม่ ต้องใช้หลักการว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลมาพิสูจน์ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าหลักการว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนั้นเป็น

องค์ประกอบสำคัญของกฎหมายละเมิดซึ่งเป็นส่วนที่กำหนดความรับผิดของจำเลยในคดีละเมิดนั่นเอง

ข้อเท็จจริงทั่วไปในคดีละเมิดนั้น หากเป็นกรณีที่เรียบง่าย เช่น A ยิง B ตาย เช่นนี้ แม้ว่าจะไม่ต้องศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล เพียงใช้ความเข้าใจโดยทั่วไปก็สามารถบอกได้ว่า A ต้องรับผิดในความตายของ B แต่ในความเป็นจริงแล้วข้อเท็จจริงที่สามารถเกิดขึ้นได้ในคดีละเมิดนั้นอาจมีมากมายหลากหลายการพิจารณาความรับผิดนั้นก็ทำได้ยากขึ้นไปด้วย ยกตัวอย่างเช่น A ยิง B แต่ไม่ตาย B ถูกนำส่งโรงพยาบาล ในระหว่างที่พยาบาลนำตัว B ขึ้นลิฟท์ที่โรงพยาบาลเพื่อไปผ่าตัดนั้น ลิฟท์เกิดค้างนานสามชั่วโมงซึ่งเป็นความผิดของโรงพยาบาลที่ไม่ทำการบำรุงรักษาให้ดี เป็นเหตุให้ B ทนพิษบาดแผลไม่ไหวเสียชีวิต ซึ่งหากลักษณะบาดแผลของ B นั้น หากได้รับการรักษาทันเวลาแล้ว B จะรอดปลอดภัยแน่นอน เช่นนี้แล้วความรับผิดของ A ต่อความตายของ B จะมีอยู่เล็กน้อยเพียงไร หรือ A ยิง B บาดเจ็บ ในขณะที่รถพยาบาลนำ B ไปส่งโรงพยาบาลนั้นเกิดฟ้าผ่าขึ้นถูกรถพยาบาล ทำให้ B ที่อยู่ในรถพยาบาลเสียชีวิต เช่นนี้ A จะต้องรับผิดต่อความตายของ B หรือไม่เพียงไร เช่นนี้แล้ว จะเห็นได้ว่าหากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมีความสลับซับซ้อนทำให้การตัดสินความรับผิดของผู้ทำละเมิดนั้นทำได้ยาก แม้ว่าจะนำเอาทฤษฎีว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลมาปรับใช้นั้นในบางครั้งก็อาจเกิดข้อสงสัยขึ้นได้เนื่องจากทฤษฎีที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนี้แต่ละทฤษฎีก็มีข้อจำกัดในตัวเองที่สามารถใช้ได้กับข้อเท็จจริงอันจำกัด ยกตัวอย่างเช่น หลัก But-for test นั้นไม่สามารถนำมาใช้ได้ในการที่เกิดเหตุหลายเหตุขึ้นในคดีละเมิด เป็นต้น การที่จะกำหนดหลักมาปรับใช้ให้ครอบคลุมข้อเท็จจริงที่อาจเกิดขึ้นทั้งหมดได้นั้นในความเป็นจริงอาจไม่มีทางเป็นไปได้เลย ยังไม่มีกฎหมายของประเทศใดที่วางหลักในการวินิจฉัยความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลซึ่งสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นสากลอย่างแท้จริง การศึกษากฎหมายละเมิดในแต่ละประเทศจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำเพื่อที่จะได้เรียนรู้เกี่ยวกับทัศนคติ และแนวทางในการพิจารณาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในประเทศต่าง ๆ และสามารถนำมาปรับใช้กับกฎหมายละเมิดของประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ในเรื่องการกำหนดความรับผิดของผู้ทำละเมิดนั้นสิ่งที่ต้องพิจารณาก็คือ ในการกำหนดความรับผิดของผู้ทำละเมิดนั้น ศาลมีวิธีการในการกำหนดความรับผิดอยู่สองวิธีนั่นคือการพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลโดยการใช้หลักทฤษฎีทางตรรกศาสตร์มาปรับใช้ ความรับผิดของผู้ทำละเมิดนั้นจะขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงในคดี โดยหลักแล้วผู้ทำละเมิดจะต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของเขา ความเสียหายส่วนที่พิสูจน์ได้ว่าไม่เกี่ยวข้องกัน

การกระทำของเขาก็ไม่ต้องรับผิดชอบ อีกวิธีหนึ่งก็คือการกำหนดความรับผิดชอบของผู้ทำละเมิดโดยใช้วิธีการทางปรัชญา คือการนำนโยบายของรัฐมาปรับใช้ ศาลจะมีวิธีการในการกำหนดความรับผิดชอบของผู้ทำละเมิดซึ่งไม่ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในคดีแต่ขึ้นอยู่กับว่าการกำหนดความรับผิดชอบนั้นเป็นสิ่งที่เหมาะสมกับสภาพสังคม และศีลธรรมหรือไม่ ซึ่งการกำหนดความรับผิดชอบทั้งสองส่วนนี้เป็นสิ่งที่ต่างกันและมีผลกระทบที่แตกต่างกัน ซึ่งจะได้ทำการศึกษาต่อไปในเรื่องของตรรกศาสตร์และปรัชญาในความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล เพื่อที่จะได้ตอบคำถามได้ว่าในความเป็นจริงแล้วการนำหลักทางตรรกศาสตร์หรือหลักปรัชญาในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลมาใช้ในการตัดสินความรับผิดชอบของจำเลยในคดีละเมิดนั้น อย่างไหนจึงจะเป็นสิ่งที่เหมาะสมที่สุด

2. ประเด็นปัญหาในการใช้ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในกฎหมายละเมิด

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ปัญหาอันดับแรกในการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนี้ก็คือการหาคำตอบว่า ในการกำหนดความรับผิดชอบของผู้ทำละเมิดนั้น การนำหลักตรรกศาสตร์หรือปรัชญามาปรับใช้นั้นจึงจะเป็นสิ่งที่เหมาะสมที่สุด

ปัญหาในประเด็นต่อไปก็คือ ในการศึกษากฎหมายละเมิดว่าด้วยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลนั้นเราสามารถพบสิ่งที่เป็นปัญหาได้โดยทั่วไปนั่นคือปัญหาในเรื่องของการค้นหาเหตุในความเป็นจริง, การวางขอบเขตของความรับผิดชอบของผู้ทำละเมิด และปัญหาในเรื่องการทำความเข้าใจกรณีที่เกิดเหตุแทรกแซงขึ้นซึ่งประเด็นปัญหานี้มีดังนี้

1. ทฤษฎีว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่ถูกมาใช้ในการค้นหาว่าการกระทำละเมิดนั้นเป็นเหตุในความเป็นจริงของผลเสียหายที่เกิดขึ้นหรือไม่นั้นสามารถนำมาปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากนักน้อยเพียงไร และทฤษฎีใดที่เหมาะสมที่ศาลไทยจะนำมาปรับใช้มากที่สุด

2. จากการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลทำให้เราทราบได้ว่า ศาลไทยนั้นไม่มีมาตรการในการจำกัดขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ทำละเมิดในทางกฎหมาย ในความเป็นจริงศาลไทยควรดำเนินการในเรื่องนี้ไปทางใด

3. ในกรณีที่เกิดเหตุแทรกซ้อนขึ้นมาในคดีละเมิดนั้น ศาลไทยมีแนวทางการพิจารณาความรับผิดชอบของผู้ทำละเมิดอย่างไร และ แนวทางในการพิจารณาความรับผิดชอบนั้นแท้จริงแล้วควรจะเป็นเช่นไร

4. ในส่วนสุดท้ายคือการวิเคราะห์ว่าศาลไทยนั้นมีหลักเกณฑ์ในการตัดสินความรับผิดชอบของผู้ทำละเมิดอย่างไรโดยการศึกษาจากคำพิพากษากฎีกา

3. แนวทางและวิธีการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร ศึกษาจากบทบัญญัติของกฎหมายของประเทศต่าง ๆ, ตำรากฎหมาย, บทความทางวิชาการ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยจะมุ่งเน้นไปในส่วนของการศึกษาหลักและทฤษฎีต่าง ๆ ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล รวมถึงข้อมูลของหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลตั้งแต่รากฐานความคิดทางปรัชญาซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดทาง Causation จนถึงการนำไปปรับใช้ทางกฎหมาย และคำพิพากษากฎีกาที่เกี่ยวข้อง

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จะได้ทราบถึงแนวทางการนำ Causation มาปรับใช้กับกฎหมายละเมิดของประเทศต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ที่นำมาปรับใช้กันอยู่ในประเทศไทย อันจะนำไปสู่การมีข้อเสนอแนะในการใช้การตีความ การพัฒนาปรับปรุงแก้ไขหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้มีความเหมาะสมต่อไป